

VARIA

**Dr med. stom., zastępca profesora Śląskiej
Akademii Medycznej Adolf Erb, twórca Katedry
i Zakładu Stomatologii Zachowawczej
Śląskiej Akademii Medycznej**

MD Adolf Erb, the one of founders of the Department
Conservative Dentistry in Silesian Medical Academy

Leszek Ilewicz¹, Jan Rauch¹, Norbert Prudel²

STRESZCZENIE

Artykuł poświęcony jest pamięci dr. n. med. Adolfa Erba (1906–1966), jednego z twórców Katedry i Zakładu Stomatologii Zachowawczej Śląskiej Akademii Medycznej. Autorzy przedstawili koleje jego życia zawodowego, osobistego i rodzinnego.

SŁOWA KLUCZOWE

historia stomatologii, powstanie i rozwój Śląskiej Akademii Medycznej

STRESZCZENIE

The article is dedicated to MD Adolf Erb (1906–1966), the one of founders of the Department Conservative Dentistry in Silesian Medical Academy. The authors have presented his professional life as well as personal and family life.

KEY WORDS

history of stomatology, creation and development Silesian Medical Academy

¹Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Specjalistyczna Przychodnia Stomatologiczna w Wadowicach
²Wojewódzki Szpital Specjalistyczny nr 2 w Jastrzębiu Zdroju

ADRES

DO KORESPONDENCJI:

Dr n. med. Jan Rauch
ul. E. i K. Wojtyłów 16
34-100 Wadowice
tel. 601 865 698
e-mail: jrauch@poczta.onet.pl

Ann. Acad. Med. Siles. 2012, 66, 2, 79–82

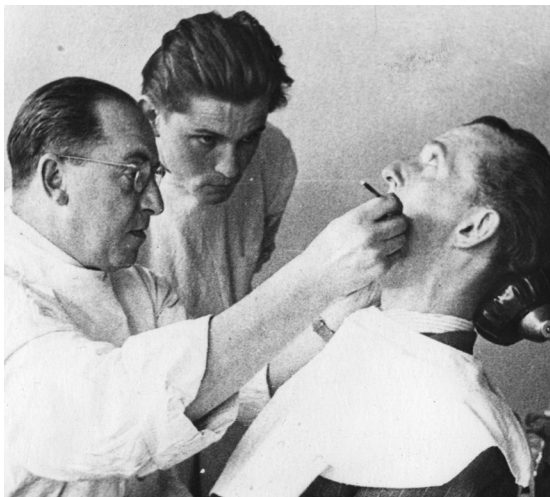
Copyright © Śląski Uniwersytet Medyczny
w Katowicach
ISSN 0208-5607

Adolf Erb urodził się 6 listopada 1906 r. we Lwowie. Był synem Samuela (księgowy) i Klary z d. Thon. Szkołę powszechną oraz gimnazjum ukończył w mieście urodzenia. W 1926 r. uzyskał świadectwo dojrzałości. Nie podjął, niestety, dalszej nauki, ponieważ w Polsce w tym okresie obowiązywała cicha zasada *numerus clausus*. Wyjechał z kraju i podjął studia stomatologiczne w Nancy (Francja), gdzie uzyskał dyplom uniwersytecki w 1932 r. z tytułem **chirurgien-dentiste** [1]. Przed ukończeniem studiów zdał egzamin na stanowisko **Aide de Clinique des Hospitals**. W tym charakterze zatrudniony był we Francji od listopada 1931 r.

W lipcu 1932 r. zakończył pracę w Nancy i powrócił do kraju. W ciągu 4 lat nostryfikował dyplom na Akademii Stomatologicznej w Warszawie [1]. Po nostryfikacji wrócił do Lwowa (zamieszkał przy ul. Sykstuskiej), gdzie został zatrudniony w Szpitalu im. Lazarusa w charakterze wolontariusza jako lekarz dentysta. Kierownikiem oddziału był wówczas dr A. Lewin [2].

W 1938 r. dr Adolf Erb podjął pracę w Klinice Stomatologicznej Wydziału Lekarskiego we Lwowie, pod kierunkiem prof. Antoniego Cieszyńskiego. W tym samym czasie otworzył też prywatną praktykę dentystyczną [2].

We wrześniu 1939 r. hitlerowskie Niemcy napadły na Polskę. Rozpoczęła się II wojna światowa. Po 17 września 1939 r., w wyniku paktu Ribbentrop-Mołotow, wschodnia część kraju znalazła się pod okupacją bolszewicką.

Ryc. 1. Dr Adolf Erb w trakcie przyjmowania pacjenta – Zabrze 1952.

Fig. 1. Dr Adolf Erb is while seeing a patient.

Na początku wojny dr Adolf Erb wstąpił w związek małżeński z Izą z d. Hubel (ur. w 1921 r.). W 1941 r. urodził mu się syn Marian. Od lutego 1940 r. Adolf Erb był zatrudniony w rejonowej Poliklinice Lwowskiej [1]. W czerwcu 1941 r., po ataku Hitlera na Związek Radziecki, dr Erb został zmobilizowany do Armii Czerwonej i oddelegowany do Kijowa. Cała pozostała we Lwowie rodzina – razem 18 osób, wśród nich żona i synek – zginęła w 1943 r., najprawdopodobniej w obozie jankowskim na przedmieściach Lwowa [2].

W 1945 r. dr Adolf Erb został zwolniony z wojska, w stopniu kapitana. W tym samym roku, w ramach akcji repatriacyjnej przyjechał do Polski i zamieszkał w Bytomiu przy ul. Dworcowej 26. Wstąpił w związek małżeński z Romaną z d. Jakobi, 20 grudnia 1945 r. urodziła mu się jedyna córka Ewelina Klaudia (wyciąg aktu urodzenia nr 131/46 USC Bytom) [3]. Jako obywatel Polski zamieszkały przed wojną na terenach zajętych od 17 września 1939 r. przez Związek Radziecki podjął starania się o uznanie obywatelstwa polskiego. W połowie 1946 r. Starostwo Grodzkie w Bytomiu uznało go za obywatela Państwa Polskiego (L.Dz. S.P. III/36/197/46) [3].

W październiku 1946 r. dr Erb podjął pracę w miejskim Ośrodku Zdrowia w Bytomiu, a w następnym roku, dodatkowo, w Ambulatorium Dentystycznym Ubezpieczalni Społecznej w Bytomiu oraz Obwodowym Ośrodku Zdrowia w dzielnicy Miechowice. W październiku 1948 r. został zatrudniony w Śląskiej Akademii Medycznej [1,4], początkowo jako starszy asystent Zakładu Protetyki Dentystycznej, następnie zaś – jako adiunkt – objął w maju 1951 r. kierownictwo nowo utworzonego Zakładu Stomatologii Zachowawczej. W grudniu 1954 r. został mianowany przez Ministra Zdrowia zastępcą profesora w Śląskiej Akademii Medycznej [1,4].

Już jako asystent Zakładu Protetyki rozpoczął w połowie 1949 r. organizowanie Zakładu Stomatologii Zachowawczej. Pierwsze 18 miesięcy wypełniła żmudna praca wraz z czterema asystentami (Stanisław Moszkowicz, Halina Sałek-Makowska, Irena Bartkowiak i Zofia Danielewicz). W listopadzie 1950 r. Zakład został przeniesiony do Zabrze, na Plac Dworcowy 3, co zdecydowanie poprawiło warunki kliniczne i dydaktyczne. Liczba asystentów wzrosła do 9 (doszli: Zofia Stamirska, Władysław Szutowicz, Stecz [brak imienia] oraz Maria Burian i Maria Barańska – studentki) [4]. Uroczyste

otwarcie Zakładu odbyło się w marcu 1953 r. W latach 1951–1957 w Zakładzie było zatrudnionych okresowo 17 asystentów. W 1957 r., ostatnim pod kierownictwem dr Erba, kadra naukowo-dydaktyczna liczyła 16 osób [4].

W 1952 r. dr Adolf Erb uzyskał stopień naukowy doktora nauk stomatologicznych, na podstawie rozprawy pt.: *Materiały zastępcze fluoru*. Opiekunem pracy i promotorem był prof. Marian Jankowski, recenzentem zaś prof. Leon Lakier. Warto przytoczyć słowa promotora z obrony pracy: „Autor poruszył fascynujący, ogólnoswiatowy problem zapobiegania próchnicy przez stosowanie związków fluoru które, jak wykazują badania, wymagają jeszcze długich prób, by wyciągnąć końcowe wnioski. Autor omawia też szereg środków zastępczych, które bez ubocznych szkodliwych działań w skuteczny sposób dają do rąk lek zapobiegający próchnicy. W obecnych zamierzeniach ogólnopolskiego leczenia społecznego usuwanie próchnicy ma I. miejsce, a praca A. Erba doniosłe znaczenie” [1].

Zainteresowania naukowe dr. Adolfa Erba obejmowały zagadnienia związane ze stomatologią przemysłową, epidemiologią próchnicy zębów, elektroanestezją zębiny, a także problematykę dotyczącą higieny jamy ustnej, profilaktyki próchnicy oraz leczenia chorób miazgi. Wspomniane zainteresowania zawodowe zaowocowały kilkoma pracami o doniosłym znaczeniu. Już 1950 r. Ministerstwo Zdrowia Publicznego wydało pracę A. Erba pt.: *Metody nauczania i program w stomatologii zachowawczej* [4].

W latach 1951–1956 powstały kolejne publikacje, jak: *Stomatologia zachowawcza* (PZWS, Kraków 1951), *Pedodoncja* (PZWS Warszawa 1953), *Reumatoidalne zapalenie stawów (RZS) a zęby* (Medyk Polski, Zabrze 1954), *Rzadki przypadek próchnicy przewlekłej pierwszego siekacza* (Czas. Stom. 1956; współautor Z. Świechowska), *Obraz jamy ustnej robotników woj. katowickiego* (wysł. do druku w Czas. Stom. 14.05.1956), *Elektroanestezja zębiny* (wysł. do druku w Czas. Stom. 15.12.1956), *Granuloma interna* (wysł. do druku w Czas. Stom. 27.12.1956), *Systematyka próchnicy zębów* (Przeł. Lek. 1957).

Wygłaszał także referaty na spotkaniach szkoleniowych lekarzy dentystów, zebraniach asystenckich i zebraniach naukowych, dotyczące takich zagadnień, jak: pierwsza pomoc w złamaniach szczękowych (1951 r.), metodyka zębolecznictwa u dzieci (1952 r.), ból

w stomatologii (1952 r.), parodontoza (1953 r.), higiena jamy ustnej (1953 r.), moment zwalczania bólu w stomatologii (1954 r.), zapobieganie niektórym schorzeniom miazgi (1954 r.), profilaktyka próchnicy (1955 r.), teorie wypełniania ubytków (1955 r.), odtwarzanie punktów stycznych (1955 r.), zębolecznictwo dziecięce (1955 r.), zagadnienia biologiczne w połączeniu ze stomatologią (1956 r.), schorzenia błony śluzowej jamy ustnej u pracowników przemysłu hutniczego i chemicznego (1956 r.) [6].

W kwietniu 1957 r. dr Adolf Erb podjął decyzję o wyjeździe wraz z rodziną do Izraela, zamieszkał w Jerozolimie. Natychmiast po przyjeździe rozpoczął pracę w Hebrew University – Hadassah School of Dentistry, na stanowisku asystenta na Oddziale Endodoncji-Periodoncji podlegającym Zakładowi Protetyki. Kierownikiem Zakładu był ówczesnie prof. J. Michman. Z biegiem lat dr Erb awansował do tytułu starszego wykładowcy (w nomenklaturze izraelskiej – *senior lecturer*). W międzyczasie, w 1965 r., utworzono samodzielny wydział stomatologii – Faculty of Dental Medicine of the Hebrew University and Hadassah, którego dziekanem został prof. I. Schiaki.

Mimo wyjazdu dr Erb nie zerwał kontaktu z krajem, czego dowodzą jego publikacje w „Czasopiśmie Stomatologicznym”: *Technig methods at the HU – Hadassah School of Dentistry, Jerusalem* (1959) oraz *Endodontics and Periodontics in Israel* (1960).

W izraelskich czasopismach ukazały się ponadto dwie prace: *Gingival conditions in pregnant women in Israel* (with A. Brzezinski) oraz *Conditions of gingivae and teeth of students of the Hebrew University, Jerusalem* (with K. Rosenzweig).

Zainteresowania naukowe dr. Erba koncentrowały się w tym czasie na elektrostymulacji miazgi zęba. Poświęcił temu tematowi trzymiesięczny pobyt we Francji, gdzie pracował pod kierunkiem prof. Duchampa. Wynikiem tego pobytu była opublikowana w Izraelu praca pt.: *Electronic research of the dental pulpe* (współaut. J. Weinman) [2]. Z wielką pasją zajmował się również endodoncją. W 1965 r. jego wykład pt. *Measuring the pulse of pulp (non-invasive)* został odczytany przez dr. Schein na kongresie w Hiszpanii, zorganizowanym przez prof. Yuri Kuttler [2].

Bogate, intensywne życie dr. Adolfa Erba, przepełnione bagażem bolesnych zakończyło się przedwcześnie w 1966 r. zawałem serca.

Dr Erb zapisał się w historii naszej Uczelni jako twórca Zakładu Stomatologii Zachowawczej Śląskiej Akademii Medycznej. Jego wkład w rozwój tego ośrodka, a także polskiej stomatologii pozostaje bezcenny.

Żona dr. Erba, Romana, zmarła w 1995 r. Córka Ewelina (hebr. – Ilana) Erb, po mężu Brin, ukończyła stomatologię na Hebreu Uniwersity w Jerozolimie – tej samej uczelni, z którą związany był ojciec, tam też uzyskała tytuł profesora. Specjalizuje się w ortopedii szczękowej. Przez dwie kadencje była dziekanem tamtejszego Wydziału Stomatologicznego. Obecnie gościnnie prowadzi wykłady m.in. w USA. W czerwcu 2010 r., na zaproszenie dziekana Wydziału Lekarskiego i Oddziału Stomatologicznego w Zabrze, przybyła na Śląsk, w Domu Lekarza w Katowicach wygłosiła wykład poświęcony asymetriom zgryzowym, ich leczeniu i związanym z nimi objawom ogólnoustrojowym.

Ryc. 2. Dr Adolf Erb w Jerozolimie.

Ryc. 2. Dr Adolf Erb in Jerusalem.

PIŚMIENNICTWO

1. Dr Adolf Erb. Akta personalne. Archiwum SUM.
2. Archiwum prywatne Rodziny Erb w Jerozolimie.
3. Archiwum Urzędu Stanu Cywilnego w Bytomiu.
4. Dziesięciolecie Śląskiej Akademii Medycznej. PWN Kraków 1958, s. 343–349.
5. 25 lat Śląskiej Akademii Medycznej. Red. S. Knapik. ŚAM Katowice 1973: 150.
6. Słownik Medycyny i Farmacji Górnego Śląska. Red. A. Puzio. ŚAM Katowice 1997, t. 3, s. 421, 422, 563, 566.
7. Jubileuszowy katalog rozpraw doktorskich i habilitacyjnych wykonanych w Śląskiej Akademii Medycznej 1948–1998. Red. A. Puzio. T. I Doktoraty. ŚAM Katowice 1998.